

Уманська Т.А.

студент,

Сумський державний педагогічний університет

імені А.С. Макаренка

САМОВРЯДУВАННЯ ЯК ПРОВІДНИЙ ПРИНЦИП ОРГАНІЗАЦІЇ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ДИТЯЧОГО КОЛЕКТИВУ: ДОСВІД А.С. МАКАРЕНКА

Зі стрімким поступом України до демократії питання розвитку студентського самоврядування стає все актуальнішим. Воно виступає істотним компонентом виховного процесу, є засобом реалізації студентською громадою своїх прав, обов'язків та ініціатив через прийняття рішень та їх впровадження за допомогою власних ресурсів.

Дослідження В.І. Бондаря, Л.С. Виготського, Т.А. Власової, І.Г. Єременка, В.М. Синьова та інших вчених розкрили і науково обґрунтували благодотворне, корекційно розвиваюче значення учнівського самоврядування у подоланні недоліків, обумовлених розумовою відсталістю. С.Т. Шацький, В.П. Кащенко, Г.І. Россолімо, І.Г. Іорданський, Д.І. Петров, А.У. Зеленко та ін. Досвід цих педагогів-новаторів був побудований на основі включення своїх вихованців в різні види діяльності (праця, дозвілля), крім навчального процесу, організованими і керованими самими учнями [3].

В історії української педагогіки є яскравий досвід ефективного самоврядування дитячих колективів. Мова йде про Антона Семеновича Макаренка та його заклади – колонію імені Максима Горького та комуну імені Держинського.

Це дослідження розкриває основні принципи організації самоврядування дитячого колективу, які використовував видатний педагог А.С. Макаренко.

Кредом своєї діяльності Антон Макаренко визнавав відповідальність. Свого часу він писав: «Відповідальність перед дітьми –

це відповідальність перед історією; сьогоднішні діти – це завтрашня історія, завтрашнє майбутнє людства, нашої великої справи» [2]. Знання, уміння та навички, які набувають діти в процесі дорослішання стають запорукою їх майбутніх досягнень і успіхів, формують цінності життя. Організаційною формою «школи життя» стало у Макаренка дитяче самоврядування.

Ще в с. Ковалівка, в колонії імені Максима Горького, була створена дітьми та дорослими демократична система самоуправління. Колектив закладу було поділено на різновікові загони за сімейним типом, що об'єднували дітей різного віку, відтворюючи таким чином модель родинних відносин. На чолі кожного загону стояв командир, якого переобирали кожні два-три місяці. Таким чином вихованці отримували досвід і лідерства, і досвід підпорядкування.

Постійно діючим органом управління в колонії була рада командирів, яка вирішувала різні організаційні та господарські питання. Рада представляла всю колонію, а не окремі підрозділи. У своїх рішеннях вона завжди виходила із загально колективних інтересів. Завдяки цьому вдавалося уникати будь-якого розколу колективу, ворожнечі, заздрощів та пліток. Рада командирів не мала ніяких ознак бюрократичності. Вона не складала навіть планів своєї роботи. Ніколи й нікому не писала звітів та інформації. Цей орган управління працював над завданнями і проблемами, які виникали щоденно.

Вищим органом самоуправління були загальні збори колоністів, рішенням яких підкорялись всі, навіть сам «завкол», як називали вихованці свого Антона Макаренка. Загальні збори колективу, у діяльності якого реально і систематично брали участь усі без виключення вихованці, функціонували постійно, здійснюючи контроль за виконанням ухвалених рішень, впливаючи на весь спосіб життя установи. Нововведенням, яке А.С. Макаренко запровадив у діяльність органів самоврядування в цій установі, стали зведені загони. На відміну від постійних

загонів, які складали каркас колективу, зведені були тимчасовими, створювалися на термін, який не перевищував тижня, для виконання певного завдання. Завдяки такій системі, – стверджував А.С. Макаренко, – «більшість колоністів брало участь не лише у робочій функції, а й у функції організаторській. Це було дуже важливо і було якраз те, що треба для виховання».

Іншою важливою формою залучення всіх вихованців до управління різними сторонами життя колективу, були чергування. Перед цієї формою діяльності висувалося завдання – підготувати кадри чергових з командирів загонів, відмовившись від участі у чергуваннях вихователів. Діяльність загальних зборів та виконавчих органів (ради командирів, різних комісій, чергових тощо) здійснювалася в тісному поєднанні. Старші вихованці залучалися до виконання різних організаторських функцій у колективі, але при цьому завжди враховувалися особливості віку, статі, індивідуальні якості дітей [1].

Отже, основними принципами організації самоврядування дитячого колективу за А.С. Макаренко були визначені: демократичний централізм, регулярність роботи, охоплення всіх сторін життя колективу, відсутність дублювання в діяльності різних органів самоврядування, їх постійна зміна шляхом виборів, перевиборів, залучення до роботи виборних органів усіх членів колективу, створення відносин «відповідальної залежності», діалектичне співвідношення самоврядування та педагогічного керівництва [2].

Сучасна теорія самоуправління виділяє різні напрямки діяльності – оздоровчий, екологічний, спортивний, естетично-дозвіллевий, профорієнтаційний тощо. У закладах, якими керував А.С. Макаренко, реалізовувалися всі напрямки. Оздоровча робота здійснювалася перш за все через чіткий режим життєдіяльності. Кожна дитина знала, що, коли і як вона повинна робити. Вихованці навчалися, працювали на землі та на виробництві,

займалися фізичною культурою. Обов'язковими в закладах А.С. Макаренка були ранкова зарядка та заняття гімнастикою.

Естетично-дозвіллевий напрямок діяльності реалізовувався, насамперед, через театр. Ще в Ковалівці було створено аматорський театр, який взимку щотижня ставив новий спектакль. На ці вистави з'їжджалась молодь з навколишніх сіл та навіть міст. Колонія була своєрідним культурним центром. Оркестр комуни був відомий на весь Харків. Коли колоністи виходили строем у парадному одязі на вулиці, перехожі зупинялись, щоб помилуватись, настільки красивим було це видовище.

Профорієнтаційний напрямок здійснювався через трудову діяльність, у процесі якої кожен вихованець знаходив своє покликання. Під час перебування в колонії та комуні вихованці мали можливість спробувати різноманітні види діяльності і, таким чином, обрати свою найулюбленішу. Почасти особистий приклад старших колоністів був вирішальним у виборі професії [1].

Отже, як засвідчує досвід діяльності закладів А.С. Макаренка, ефективно студентське самоврядування сприяє гармонійному розвитку особистості, формуванню активного ставлення до життя, вибору майбутньої професії.

Ключові ідеї розвитку самоврядування, розроблені А.С. Макаренком потребують різностороннього вивчення та впровадження в освітню систему сучасних вищих навчальних закладів з урахуванням особливостей сучасності.

Список використаних джерел:

1. Колос Ю.З. Самоврядування в контексті теорії колективу Макаренка А.С. / Ю.З. Колос, Л.Ф. Пашко // Витоки педагогічної майстерності. Сер. : Педагогічні науки. – 2011. – Вип. 8(1). – С. 168–171.

2. Педагогічна спадщина А. Макаренка: історія та сучасність (до 130-ї річниці з дня народження А.С. Макаренка) : зб. матеріалів наук.-практ. студентсько-учнівської конференції, Київ, 6 березня 2018 р. Київ : НУБіП України, 2017. 52 с.

3. Супрун М.О. Корекційне виховання учнів допоміжної школи засобами учнівського самоврядування: Монографія. Київ : МП «Леся», 2009. 212 с.

Шипка М.І.

аспірантка,

*Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка*

ВИХОВАННЯ ГРОМАДЯНИНА КРИЗЬ ПРИЗМУ ПОГЛЯДІВ ЛЮБОМИРА ГУЗАРА

Основною ознакою кожної особистості є її соціальний вимір і здатність співдіяти та співіснувати в межах однієї території на його загальне благо. Першою соціальною клітиною, безумовно, є сім'я з якої особистість черпає свій перший досвід, набуває базових навиків, здобуває знання та вміння, формує свій світогляд та власну ціннісно-орієнтаційну систему. Виховні впливи, які людина отримує у сім'ї, формують її особистість та мають безпосередній вплив на її майбутнє та майбутнє суспільства, в якому вона зростає.

Одним із моральних авторитетів українського народу був і залишається Блаженніший Любомир Гузар. Його постійний духовний провід, слова напоумлення, мотивації та настанови спонукали український народ до єднання та праці над утвердженням власної ідентичності. Кредом його життя був вислів «моліться і працюйте!», що спонукає кожного до дій. Блаженніший Любомир говорив, що «бути людиною – це велика гідність ... але її треба розвивати, ушляхетнювати» [2, с. 4]. Він наголошує на особливості кожної людини, її важливості та унікальності. Любомир Гузар підсилює й те, що кожен несе